

QUATRE ANYS DE VERGONYA

Han passat més de tres anys des que la brutal descomposició de la Lliga Comunista iugoslava donà solta a la barbàrie d'un conflicte que corre perill d'esdevenir part d'una realitat suportable. Europa podria pagar car el menyspreu de l'horror.

Sarajevo, Bòsnia, sembla haver-se gravat en les nostres consciències com un fet més de la suportable barbàrie d'un temps incert i complex. Hem entrat ja en el quart any de guerra i la impotència s'ha convertit, malauradament, en cansament. Bòsnia forma part del paisatge europeu del desconcert sense que ens adonem que aquest conflicte és la màxima expressió del perill que assetja la pau urbana del vell continent.

Però a Sarajevo, un nen, un home o una dona estesos a terra víctimes de les bales dels franc-tiradors serbis continuen tenint el mateix valor atroç que al principi de l'agressió, a l'abril del 1992. És la concepció d'Occident sobre aquesta agressió, la que s'acomoda als fets consumats. Veus massa poderoses i influents tornen a reivindicar vells imperis mitjançant destruccions militars massives –Rússia a Txetxènia, Sèrbia a Bòsnia– sense que a “l'altre costat” de la incivilitat trobem quelcom més que una tolerància indefectiblement còmplice.

Avui com ahir. Vaig robar quinze dies de la incipient primavera del Sarajevo del 1994. La neu es desfeia als carrers Marsala Tita i Vojvode Putnika. També llavors els F-16 i els F-18 occidentals trencaven la barrera del so al cel de Bòsnia sense saber si realment intimidaven algú. També s'hi van destruir “objectius” en “senyal de clara advertència”. Les pàgines dels diaris, els informatius de les televisions occidentals anaven plens, com ara, del debat sobre la conveniència o no d'una implicació militar, fins i tot terrestre, dels exèrcits de l'OTAN per facilitar les tasques dels cascos blaus.

La retirada de l'armament pesant serbi fora d'un radi d'acció de 20 quilòmetres al voltant de Sarajevo es va saludar a Europa i als Estats Units com “el principi de la fi” del martiri de la ciutat i, potser, en un futur pròxim –es deien-, de tota la República de Bòsnia. Els líders occidentals es tornaven a prometre que mai més els habitants de Sarajevo tornarien a sofrir un hivern com els del 1992 i 1993.

Vaig preguntar a la gent del carrer si la retirada sèrbia era, efectivament, el principi de la fi. Amb l'alè fent estranyes figures en un aire encara gèlid, la gran majoria dels vianants mostrava un pessimisme i una tristor difícils d'oblidar. A París, Roma, Madrid, Londres, Berlín i Washington hi havia una eufòria forçada, estranya i difícilment compartible per les principals víctimes del desastre. Els serbis han fet una retirada tàctica –deien molts– i tornaran a atacar i a assassinar quan les circumstàncies els siguin més favorables. I ho tornaran a fer davant de la passivitat internacional. No sé si alguna d'aquelles persones amb què vaig conversar aquell matí és viva o morta. Però sí que sé que els centenars de víctimes civils a Sarajevo i a tot Bòsnia durant aquest últim any han acabat donant

tràgicament la raó a aquells vianants que presagiaven la reiteració de la massacre davant la inconsciència occidental.

Recordo desenes de converses i de testimonis de lucidesa en aquell Sarajevo de 1994 que van deixar una empremta inesborrable en la memòria. Testimonis d'experiències de sofriment terrible però també de coratge i de lluita quotidiana i titànica per conservar la dignitat humana.

Recordo bé el rostre amable d'Èmira, sempre amb un cafè turc preparat a la cuina de la casa on ens allotjàvem. Un gest repetit per mostrar la seva hospitalitat a una gent –els periodistes– que ella i la seva família consideraven amics del seu poble. Mai no detectava odi en els seus ulls i sí una callada i anònima lluita per dignificar una existència que era molt dura. Èmira, d'origen musulmà, obria cada dia la porta de casa seva a una de les seves millors amigues: una jove sèrbia el pare de la qual havia abandonat tota la seva família per pujar als turons de Sarajevo i disparar contra la població civil. Potser contra la seva pròpia filla. Èmira no podia entendre la bogeria de Radovan Karadzic i dels seus amics.

Muhamed Nezirovic. També recordo el discurs lúcid de Muhamed Nezirovic, un professor universitari reconegut internacionalment com un dels millors especialistes en l'estudi de les llengües romàniques. Reivindicava el que Sarajevo sempre havia simbolitzat: la convivència harmònica entre ètnies i religions. Enyorava els temps en què a la ciutat vella compartien memòria els vestigis de les diferents cultures: la Torre del Rellogue, la Sahat-Kula, que marcava les hores musulmanes, la catedral ortodoxa del segle XIV, Stevi Archanela Michala, o la sinagoga jueva construïda al segle XVI pels sefardites expulsats d'Espanya. I no tenia cap dubte: darrere del discurs hipòcritament victimista i pretesament cristià i antiislàmic dels serbis que van elegir la via de l'agressió només hi havia una realitat, la del feixisme.

Sí, encara queden serbis a Sarajevo que fan costat a l'exèrcit regular bosnià. Mai van creure en la gran coartada de la creació d'una república islàmica i es neguen a perdre l'esperit cosmopolita que sempre va caracteritzar la ciutat. L'acadèmic serbi Ljubo Berberovic no vol abandonar les seves classes a Sarajevo per cercar “una nació serbo-bosnianiana” ètnicament pura i que només existeix en l'imaginari d'un cert món rural, incult i tramuntà.

Un món del qual participa plenament Radovan Karadzic, l'home utilitzat a Bòsnia pel president serbi Slobodan Milosevic per poder fer realitat el seu somni megalòman de “la Gran Sèrbia”.

“Papak” Karadzic. Com escrivia Marc Semo a *Liberation* al novembre de 1992, alguns

habitants de Sarajevo asseguren que Karadzic no era un mal psiquiatre. Però la major part ho dubta i el jutja simplement com un criminal boig. Va arribar a Sarajevo des de Montenegro, on va néixer, a l'edat de quinze anys. Va fracassar en el seu intent obsessiu per integrar-se en les tertúlies intel·lectuals de la ciutat. Als ulls de la *intelligentsia* multicultural de Sarajevo, Karadzic era un *papak* (una bestiola de la muntanya). La seva revenja personal contra una ciutat que el denostava, ha estat demolidora: ha estat l'artífex de la seva destrucció i l'inspirador, juntament amb Ratko Mladic, de la brutalitat personificada en les campanyes genocides a Croàcia, i avui màxim general serbo-bosnià, de la desfeta del somni d'una nació bosniana on musulmans, serbis i croats poguessin conviure plegats amb normalitat.

Memoràndum 1988. És en aquest home en qui Milosevic, que va reconvertir el seu comunisme en ultranacionalisme per sobreviure en el poder, tenia dipositades totes les esperances per complir les previsions del memoràndum serbi del 1988. Un document extraordinàriament revelador del desenllaç posterior del conflicte, com ha assenyalat recentment Jean Pierre Maury, de la Universitat de Perpinyà. En aquell

Slobodan Milosevic. En la reconversió del comunisme per l'ultranacionalisme, va trobar la clau per mantenir-se en el poder. El resultat n'ha estat 'la Gran Sèrbia', i l'horror d'una guerra que embruta Europa des de fa quatre anys.

memoràndum, els serbis diuen confiar que la democràcia els porti definitivament a la fi de la seva discriminació viscuda sota la Iugoslàvia de Tito. "La nació sèrbia no ha obtingut el seu propi estat", contràriament als eslovens i als croats. La seva unitat és negada per la creació de "les nacionalitats Kardelj" (la nacionalitat musulmana va ser reconeguda el 1971). El document deia que els serbis es trobaven dispersos entre quatre repúbliques iugoslaves, on són minoritaris i estan abocats a l'assimilació o a l'emigració. El Memoràndum proclama, doncs, el dret dels serbis a viure en un sol estat, a revisar la distribució administrativa i territorial de Tito i a dibuixar noves fronteres segons la composició ètnica dels pobles. El memoràndum, font inspiradora de la posterior agressió militar, ignorava, brutalment, la composició multiètnica de centenars de milers de famílies a Bòsnia.

Avui, després de més de tres anys de guerra, les ferides obertes per la descomposició de la Lliga Comunista Iugoslava —després de la qual el croat Tudjman i el serbi Milosevic es van sentir autoritzats a modelar el passat, present i el futur per les armes—, no deixen massa marge a l'esperança. I Europa pot pagar molt car el menyspreu de l'horror. **Eduard Sanjuan**

preus per a tu

Dona

RENTAR I ASSECAR: 1.810 Ptes.

RENTAR, ASSECAR I TALLAR: 4.465 Ptes.

RENTAR, ASSECAR I PERMANENT (INCLOU PRODUCTES PROTECTORS): 6.900 Ptes.

RENTAR, ASSECAR I COLOR (INCLOU PRODUCTES PROTECTORS): 5.205 Ptes.

Tiquet Jove fins als 21 anys:

RENTAR, DONAR FORMA, TALLAR I ASSECAR: 2.630 Ptes.

Tarjeta Top de 22 a 27 anys:

RENTAR, DONAR FORMA, TALLAR I ASSECAR: 3.540 Ptes.

Home:

RENTAR, TALLAR I ASSECAR: 1.840 Ptes.

Bellesa:

MANICURA: 1.435 Ptes.

NETEJA DE CUTIS (NETEJA + MASCARETA + MASSATGE): 3.525 Ptes.

MAQUILLATGE: 1.490 Ptes.

IVA NO INCLÓS

LLONGUERAS

Llongueras a prop teu

ELS BONS ESTILS DE PENTINAT AMB EL SEGELL INCONFUSIBLE DELS ESTILISTES LLONGUERAS. EXPERTS EN ESTUDIAR LA IMATGE I ACONSEGUIR UN ESTIL PROPI PER A CADA PERSONA, COORDINANT LA LÍNIA DE TALLADA AMB EL COLOR O LA PERMANENT. I EL TOC FINAL DEL MAQUILLATGE SÚPER NATURAL.

Què trobaràs a Llongueras:
—Assessorament i estudi de la Imatge.

—Tallades i assecats, permanents, colors, desarrissats, etc. per a cada tipus de persona... Estils personalitzats.

—Recollits i monyos per a ocasions especials.

—Bellesa facial i corporal: Maquillatges, Manicures, Pedicures, Depilacions, Tractaments.

—Preus especials per a menors de 27 anys.

—Saló Home, Dona, Infantil.

Llongueras a València:

RUSSAFA, 8 - TEL. 352 13 19

SORNI, 14 - TEL. 394 03 09

